

POSTANOWIENIE

5 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 5 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J. M. i Ł. M.

przeciwko Bank w W. Oddział w Polsce

o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank w W. Oddział w Polsce

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 10 października 2022 r., I ACa 318/22,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 4 lutego 2022 r. Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił nieistnienie stosunku prawnego, wynikającego z nieważnej umowy o kredyt hipoteczny zawartej przez J. M.(uprzednio K.) i Ł. M. z Bank Spółką Akcyjną Oddział w Polsce z siedzibą w W. i orzekł o kosztach procesu.

Wyrokiem z 10 października 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie sprostował omyłkę w zaskarżonym wyroku w zakresie oznaczenia pozwanego (pkt I), oddalił apelację pozwanego (pkt II) i orzekł o zwrocie kosztów postępowania odwoławczego (pkt III).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji wniósł pozwany bank, skarżąc wyrok w części, tj. w zakresie pkt II i III.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podał jako podstawę przedsądu art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Pozwany we wniosku najpierw wskazał na potrzebę wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj.: 1/ art. 189 k.p.c., 2/ art. 353¹ k.c., 3/ art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c., 4/ art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. oraz art. 358 § 1 i 2 k.c., 5/ art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.

Ponadto, zdaniem pozwanego w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, wyrażające się w następujących pytaniach:

(1) Czy możliwe jest ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej wskutek uznania przez Sąd za sprzeczne z naturą stosunku prawnego postanowień umowy kredytu przewidujących dokonywanie obliczeń zobowiązania podlegającego spłacie w oparciu o kursy walut ustalane przez bank i publikowane w tabelach stosowanych przez bank, jeżeli po ich usunięciu, treść umowy nie wykracza poza granice swobody umów w rozumieniu art. 353¹ k.c. ani nie jest sprzeczna z treścią art. 69 ustępy 1 i 2 Prawa Bankowego w brzmieniu sprzed nowelizacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw?,

(2) Czy w świetle art. 385¹ k.c. mogą zostać uznane za sformułowane niejednoznacznie te postanowienia umowne, które zawierają wyłącznie essentialia negotii czynności prawnej (tu: kredytu indeksowanego do waluty obcej CHF). określone w przepisach prawa powszechnie obowiązującego (tu: art. 69 ustęp 2 Prawa bankowego)?

(3) Czy w świetle art. 385² k.c. możliwe jest uznanie przez Sąd za niedozwolone postanowień umowy kredytu odniesionego do waluty obcej dotyczących stosowanego do przeliczeń kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank, jeżeli w chwili jej zawarcia stanowi ona dla kredytobiorcy-konsumenta jedyną możliwość zaciągnięcia zobowiązania kredytowego w braku zdolności kredytowej do zaciągnięcia podobnego zobowiązania w ramach tzw. "umowy kredytu złotowego" oraz stanowi dla kredytobiorcy - konsumenta rozwiązanie korzystniejsze ekonomicznie aniżeli to, które wiąże się z zawarciem tzw. umowy kredytu złotowego;

(4) Czy okoliczności, od których zależy uznanie postanowień umowy kredytu dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej poprzez odesłanie do tabeli kursowej stosowanej przez bank za sprzeczne z dobrymi obyczajami, są tożsame z okolicznościami prowadzącymi do uznania ich za rażąco naruszające interesy konsumenta, a w konsekwencji, czy postanowienia te, uznane przez Sąd za sprzeczne z dobrymi obyczajami, mogą zostać automatycznie (*ipso facto*) uznane za rażąco naruszające interesy konsumenta?

(5) Czy przepis art. 358 k.c. w wersji po zmianach z 2009 roku powinien znajdować zastosowanie do umów kredytu zawartych także przed dniem 24 stycznia 2009 r, które w tej dacie nie zostały jeszcze spłacone, w szczególności zaś do świadczeń spełnianych po tej dacie?

(6) Czy w świetle art. 384¹ w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b oraz w zw. z art. 109 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, ze zm.). zmiana Regulaminu, do którego odsyła umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej w ten sposób, że klauzule indeksacyjne w nim zawarte nie naruszają ani przepisów prawa ani interesów konsumentów, wyklucza możliwość stwierdzenia nieważności umowy (ew. ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z niej wynikającego), w sytuacji gdy sama umowa nie zawierała postanowień niedozwolonych, lecz wyłącznie podlegający zmianom Regulamin?

W odpowiedzi na skargę powodowie wniesli o wydanie postanowienia o odmowie jej przyjęcia do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń, wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Nie jest to ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń, umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś do merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2023 r., I CSK 6201/22).

Istotnym zagadnieniem prawnym – w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. – jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z 26 września 2005 r., II PK 98/05; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18). Zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci walor nowości. Nie występuje w sprawie istotne

zagadnienie prawne, podobnie jak nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności, uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11).

Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu, przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach, wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07 i z 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08, z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01). Ponadto podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. ma za przedmiot analizę konkretnych przepisów i do tego się ogranicza, a więc nie polega na jednoczesnej wykładni kilku przepisów i poszukiwaniu na tej podstawie określonej normy prawnej, która mogła albo nie mogła zostać zastosowana w indywidualnej sprawie, objętej skargą kasacyjną (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2022 r., I CSK 1467/22).

Analiza sprawy i wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, mimo obszerności rozważań, nie daje podstaw do przyjęcia, że powyższe przesłanki zostały wykazane. W skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie spełniona została któraś z powołanych w skardze przesłanek przyjęcia sprawy do rozpoznania, a przedstawione problemy prawne, dotyczące umowy kredytu, nie stanowią obecnie zagadnień nowych.

Podniesione przez skarżącego kwestie w ramach występowania w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz potrzeby wykładni przepisów prawa budzących

poważne wątpliwości czy też wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów koncentrują się wokół problemu, dotyczącego abuzywności postanowień umowy i skutków tej abuzywności. Należy zauważyć, że problemy te były w ostatnim czasie przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. uchwała Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22; wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 13 maja 2022 r.: II CSKP 293/22; II CSKP 405/22).

Zagadnienie sformułowane przez skarżącego było przedmiotem weryfikacji przez Sąd Najwyższy także w ramach przedsądu (zob. w szczególności postanowienia: z 19 grudnia 2023 r., I CSK 2277/23, z 29 czerwca 2023 r., I CSK 4728/22, z 15 marca 2023 r., I CSK 6435/22, z 15 lutego 2023 r., I CSK 6198/22 i powołane tam orzecznictwo).

Wbrew twierdzeniom pozwanego, w skardze nie wykazano również, aby istniała potrzeba wykładni przepisów, wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Podane przez skarżącego przepisy były przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego, były analizowane i oceniane także w ramach przedsądu. Jeżeli chodzi o wykładnię art. 189 k.p.c., to orzecznictwo dopuszcza przyjęcie, iż interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa może także istnieć mimo możliwości dochodzenia świadczenia, jeżeli ze spornego stosunku prawnego wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne, ale zaktualizuje się w przyszłości (zob. wyrok SN z 11 września 1953 r., 1 C 581/53; orzeczenie SN z 9 sierpnia 1960 r., 1 CR 642/59, wyrok SN z 10 czerwca 2011 r., II CSK 568/10).

Powództwo o ustalenie z art. 189 k.p.c. jest dopuszczalne, gdy w szczególności rozstrzyga ono wątpliwości co do istnienia wężła obligacyjnego w postaci umowy kredytowej pomiędzy stronami. Przepis ten nie wywołuje rozbieżności ocen w orzecznictwie. Kwestia interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) w zestawieniu z możliwością wytoczenia powództwa o zasądzenie świadczenia była wielokrotnie podejmowana w nowszej judykaturze, także w kontekście sporów, dotyczących umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Interes ten powinien być pojmowany w sposób elastyczny, z uwzględnieniem celów, jakim odpowiada sądowa ochrona prawna,

a także przedmiotowych granic prawomocności materialnej wyroku (art. 365 w związku z art. 366 k.p.c.) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22 i z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lipca 2023 r., I CSK 3622/22 i powołane tam orzecznictwo). W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości możliwość uwzględnienia powództwa z art. 189 k.p.c. w sprawach dotyczących kredytu frankowego (wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lutego 2023 r., I CSK 6134/22). Konstrukcja kredytu indeksowanego do waluty obcej nie jest sprzeczna z konstrukcją kredytu i jest dopuszczalna w świetle zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.).

Wskazane przez skarżącego przepisy były przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, w tym w odniesieniu do art. 385¹ k.c. w kontekście dyrektywy 93/13 (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Co do skutków usunięcia z umowy klauzuli abuzywnej Sąd Najwyższy również wypowiadał się już wielokrotnie. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Skarga nie zawiera argumentów wskazujących, z jakich względów kolejna wypowiedź Sądu Najwyższego w tych kwestiach jest niezbędna.

Podsumowując, w okolicznościach sprawy niniejszej sprawy nie stwierdzono kwalifikowanego naruszenia prawa, uzasadniającego ze względów publicznoprawnych przyjęcie skargi do rozpoznania. Sąd Najwyższy na etapie badania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie analizuje przy tym podstaw skargi kasacyjnej ani ich uzasadnienia, stanowią one bowiem odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Biorąc pod uwagę przedstawione rozważania, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu – na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz w związku z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[ms]